

ФОНД НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
2018 - 2022

ЮЗУ „Неофит Рилски“

**ДИГИТАЛНАТА МЕДИЙНА ГРАМОТНОСТ
В „ОБЩЕСТВО НА ЗНАНИЕТО:
СЪСТОЯНИЕ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА**

Научен колектив

- Ръководител: Проф.дсн Валентина Миленкова
- Членове:
 - Проф.дсн Добринка Пейчева
 - Проф.д-р Борис Манов
 - Доц.д-р Тодор Тодоров
 - Гл.ас.д-р Диляна Керанова
 - Гл.ас.д-р Владислава Ленджова
 - Докторант Ива Димитрова

Методология

- Количествено изследване на дигиталната грамотност, с извадка: 1018 респондента, 18+, проведено през 2021, по проект към ФНИ, катедра Социология, ЮЗУ
- 2 онлайн фокус групи със студенти
- 1 онлайн фокус група с преподаватели
- Вторичен анализ на изследвания за оценка на обучението в Ковид условия

Дигитална грамотност: понятийна рамка

- Дигиталната грамотност: способността на човек да изпълнява ефективно задачи в дигитална среда.
- Aviram and Eshet-Alkalai (2016) описват дигиталната грамотност като комбинация от технико-процедурни, когнитивни и емоционално-социални умения
- Визира нашата ангажираност с дигиталните технологии,
- Erstad, 2018: като "умения, знания и нагласи в използването на дигиталните медии"

Дигиталната грамотност

- Eshet-Alkali и Amichai-Hamburger (2004) ДГ има пет основни умения: четене (дигитално разбиране и възпроизвеждане на съдържания), умения за разклоняване (изграждане на съдържания от нелинейна, хипертекстуална навигация), информационни умения (оценка на качеството и валидността на информацията) и социално-емоционални умения (разбиране на правилата в киберпространството) + „умение за мислене в реално време“
- Merchant, 2007: *критичността*, свързана с критично разбиране и тълкуване на конструираната природа

Дигитални умения

- Дигиталните умения са свързани с понятието “дигитална грамотност”
- Дигиталните умения включват „инструментални умения” (Steyeart) или „оперативни умения” (Van Dijk) Това са умения за: търсене, избор и обработка на информация в компютърни и мрежови източници, създаване на съдържание, умения за безопасност в интернет.

Дигитални умения: понятийна рамка (2)

- Базирани на академични умения и представляват функционални умения за работа и комуникация с технологиите и медиите
- Това е способността да се разбира, оценява и използва информацията, съществуваща в различни формати, които са компютърно осигурявани.
- Дигиталната грамотност е дълбоко социална, предполага „мултидименсиалност и интерактивност“, но интегрира в себе си и разделение, неравенство и дистанции.

Европейска рамка за дигитална компетентност на гражданите DigComp: 5 области: информационна грамотност и работа с данни; комуникация; създаване на дигитално съдържание; безопасност; решаване на проблеми.
21 компетенции.

- Във всяка от петте области компетенциите са класирани на:
- Основно ниво на владене
- Самостоятелно ниво на владене
- Свободно ниво на владене
- *Европейски индекс*: показател за специфична за страните информация относно дигиталните компетенции на гражданите

Български политики

- През 2014 е приета Национална Стратегия за въвеждане на ИКТ в българските училища: (формално и неформално образование)
- Модернизиране на образователната система
 - ИКТ преминават през цялата образователна система
 - Формирането на дигитални умения започва от ранна възраст: извличане на информация, навигиране, сортиране, оценка на ресурсите и сигурност на мрежата и приложенията
- По данни на Евростат (2020):
- 18% от Бг население има базови дигитални умения
- 13% - има над базови умения

Методология

- Количествено изследване на дигиталната грамотност, с извадка: 1018 респондента, 18+, проведено през 2021, по проект към ФНИ, катедра Социология, ЮЗУ
- 2 онлайн фокус групи със студенти
- 1 онлайн фокус група с преподаватели
- Вторичен анализ на изследвания за оценка на обучението в Ковид условия

Извадка

Възраст:

- 18-29 години: 37.9%
- 30-39 години: 24.6%
- 40-49 години: 18.7%
- 50-59 години: 8.4%
- 60+ години: 10.4%

Образование:

- образование „до средно“: 1.4%
- средно образование: 35.6%
- висше образование: 41.1%
- научна степен: 22.0%

Пол:

- Мъже: 28.7%
- Жени: 71.3%

Емпирични резултати

- Най-активни дигитално са 18-40 години респондентите, безотносително към образованието
- 18-40: “digital natives” – родени и социализирани в дигиталните технологии с раждането си;
- Въпросник: изследване на дигиталните умения и прилагането им.
- Индикатори: времето прекарано онлайн, брой посетени уебсайтове, умения за намиране на информация, комуникиране, създаване на съдържание, *безопасност*.

Резултати

- Респондентите (18-40) споделят, че използват интернет навсякъде: „в къщи“, „в университета“, „в свободното време“.
- Почти непрекъснато са в нета, повече от 30 ч. на седмица, вкл. и в социалните мрежи; регистрирани са в поне една социална мрежа: Facebook, Instagram, Snapchat, or Twitter
- Имат различни вариации на достъп: компютър, лаптоп, таблет, смартфон.

Резултати

- Притежават умения за бърза ориентация в даден уебсайт, придвижване от един към друг уебсайт или уебстраница.
- Самоопределят се като притежаващи отлични дигитални умения: лесно намират информация, бързо се справят с избора на показани резултати в мрежата
- споделят, че имат оперативни умения да използват интернет и мобилен интернет
- Тези умения включват: лесно използване на интернет, свързване с Wi-Fi net; сваляне на приложения за мобилни устройства, ъпдейтване, сваляне и качване на файлове; работа с търсачки

Резултати

- ❑ 18-40 г. респонденти влизат в он-лайн комуникация; споделят свободно коментари в блогове и социални мрежи.
- ❑ Знаят как да споделят он-лайн видео съдържание, да създават нови продукти
- ❑ Убедени са, че могат да се справят със сигурността в интернет.
- ❑ Един от основните проблеми е: използването на дигиталните умения за социални контакти и по-малко за учебна работа.
- ❑ В тази посока е необходимостта от развиването на критичното преосмисляне на информацията от интернет.
- ❑ Фалшивите новини – близо 80%

Характер на дигиталните неравенства

- ❑ Традиционните неравенства: етнос, образование, доходи, възраст, професия, населено място се възпроизвеждат в дигиталната среда.
- ❑ Уменията за работа в интернет се притежават от по-образованите хора, които могат да използват съответната дигитална технология.
- ❑ Индивидите имат нееднакви нива на възможност за развитие на дигитални умения.
- ❑ Проявление в Ковид ситуацията

Политически мерки в образованието. Ковид 19

- Политиките: осигуряване на условия за безопасност на мл.хора и образователни материали в училищата и университети.
- От март 2020 г. ограничаване на COVID 19, в съответствие с мерките за социално дистанциране и блокиране: университети, училища и детски градини са затворени.
- Фокусът: върху начините, по които участниците идентифицират непосредствени и дългосрочни проблеми в електронното обучение и как реагират на различни етапи от пандемията.

Предизвикателства пред образователните политики

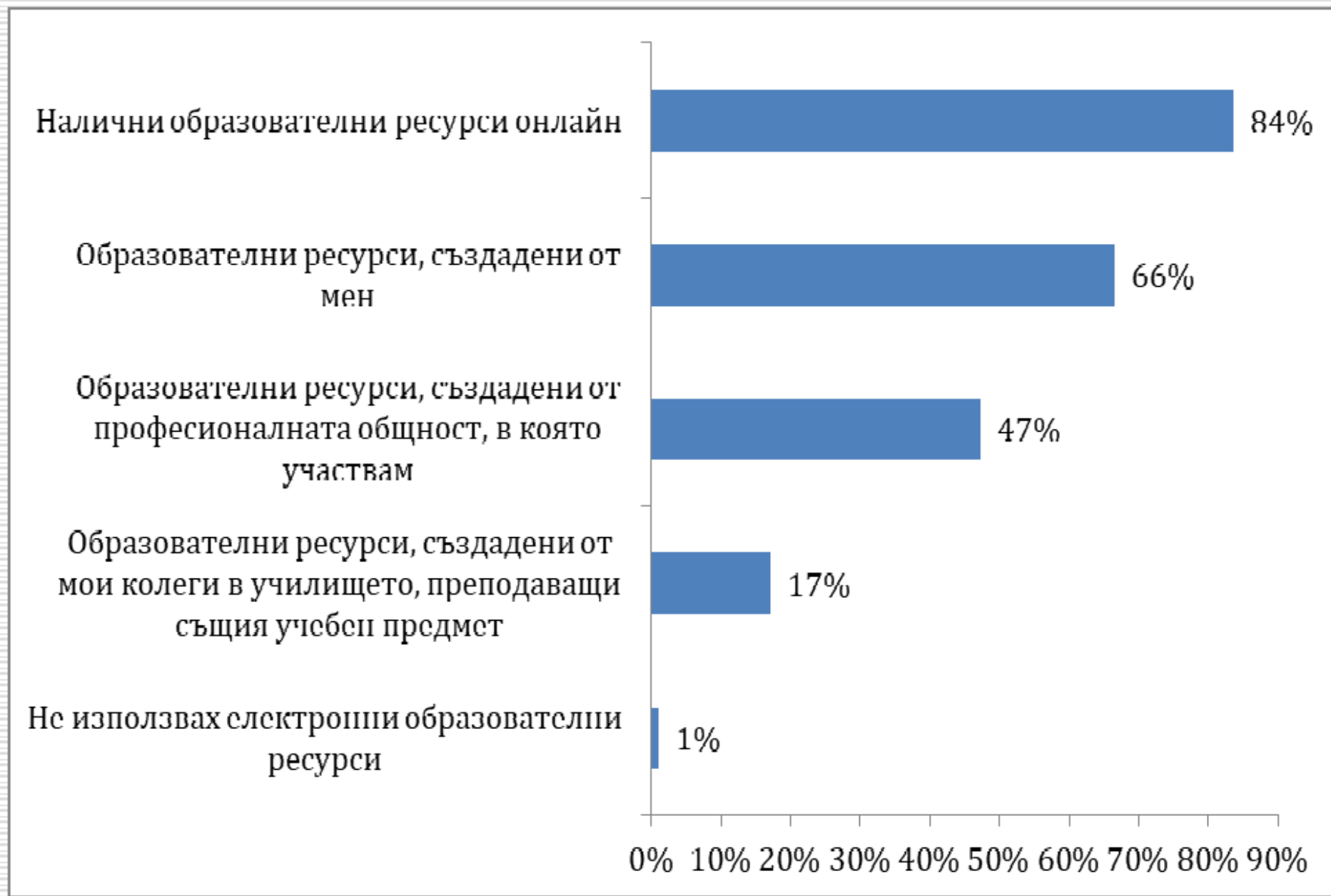
- ❑ Преминаване към онлайн обучение
- ❑ Създаване на адекватна технологична инфраструктура.
- ❑ Онлайн педагогика и подготовка на учители за онлайн обучение.
- ❑ Акредитиране за дистанционно обучение
- ❑ Справяне с разделенията спрямо достъпа до и използване на технологии.
- ❑ Осигуряване на подкрепа на ученици и семейства.

Конкретни решения и мерки

Осигуряване на условия за електронно обучение.

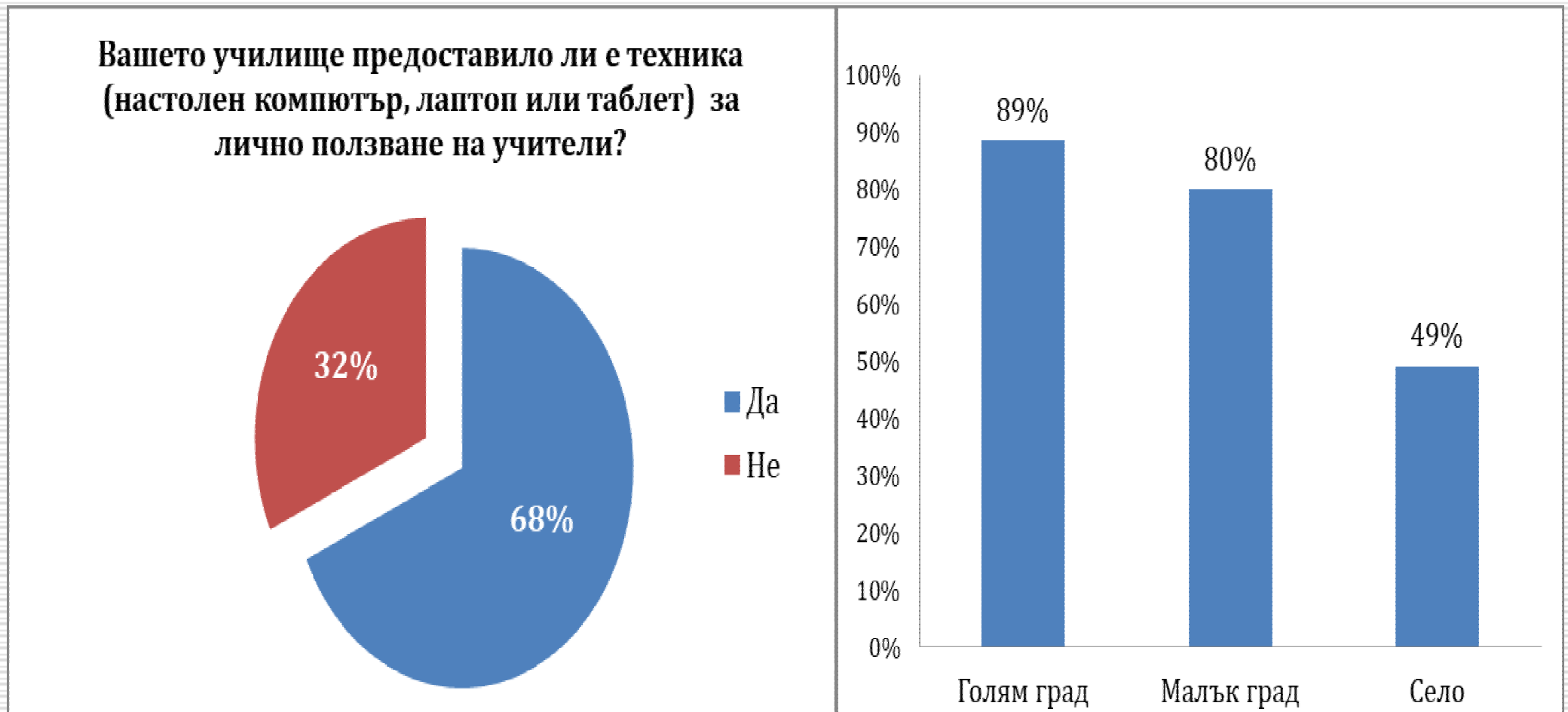
- Открита е гореща линия за електронно обучение за получаване на въпроси и препоръки, свързани с електронното обучение.
- Създадена е национална електронна библиотека за учители за споделяне на образователни ресурси, личен опит и иновативни практики.

Ресурси за онлайн обучение - преподаватели

Достъп до дигитални устройства: учители

- ❑ Мерки за осигуряване на дигитални устройства за учители. Подкрепа от училищата.

Достъп до дигитални устройства: ученици

- Половината от училищата са осигурили подкрепа на своите ученици с осигуряване на дигитални устройства.

Нагласите за онлайн обучение: родители

- Те зависят от възрастта на детето. Най-голяма подкрепа за присъствено - при родители на деца в начален етап - 52,8%, а най-малко - при родители на гимназисти. 43,6% от тях искат всички ученици да останат в училище.
- Аргументи:
 - „Трудности при овладяване на уч. материал“ - 47,9%,
 - „ Взаимодействие между учители и ученици “ - 37%,
 - „Комуникация със съученици“ - 34,6%,
 - „Натовареност на родителите“ - 33,3%,
 - „Технически проблеми, свързани с платформите“ - 29,9%,
 - „Организиране на ефективен процес на дистанционно обучение “ - 28,8%.
- Гъвкав подход, основан на местни решения, в съответствие със специфичната ситуация на различните училища

Мнения на родители

- Над 70% от българските родители искат обучение лице в лице.
- 79,4% от учители и директори настояват за онлайн обучение.
- 76,8% (учители) казват, че училищната среда не е безопасна за работа: много учители, заразени с COVID, отсъстват

Различия в нагласите:

- При първата вълна (март 2020 г.) най-важният въпрос е свързан с достъпа до образование, образователните технологии и дигиталното обучение на учителите;
- При втората вълна (ноември 2020), най-дискутираната тема е свързана със здравето на учителите и учениците.

Изводи

- ДГ в периоди на социални кризи се оказва важна за запазване на нормалния ход на социалността.
- Интернет и онлайн платформите са отлична среда за учене и самообучение.
- Мобилното обучение има място в българското образование и качеството му е относително добро.
- Зависи от техническото и методологическо ниво.
- Възможности за иновирание на обучението и индивидуализиране.
- Необходима е реформа на образованието по посока на дистанционното обучение.

Изводи

- Пандемията COVID-19 демонстрира неоспоримото значение на цифровите умения на хората и необходимостта от надеждна и бърза интернет връзка.
- Соц.мрежи са изправени пред значително увеличение на търсенето.
- Фалшивите новини: около 80% от респондентите смятат, че не притежават умения за разпознаване на фалшива информация
- Социалните мрежи не могат да компенсират физическата изолация
- Дигитализацията помага на технологичния прогрес, но е важно хората да имат критичен поглед към всичко около нас.